

Liberpensulo

Oficiala Gazeto de la Internacia Ligo de Liberpensuloj

Estraro de Internacia Ligo de Liberpensuloj: Prezidanto: *C. F. Everts*, Alb. Cuyp-Str. 169, Amsterdam (Holando). Viceprezidanto: *Gustav Weigel*, Bodenbach-*Peiperz 14* (Ĉekoslovakio). Sekretario: *Kurt Hubricht* (Adreso: vidu apude). Kunsidanto: *M. Bartsch*, Lochmannstrasse 4, Leipzig-*Stötteritz* (Germanio). Landrepresentantoj: Adresojn vidu sur lasta paĝo.

Sekretariejo: *Kurt Hubricht*, Mariannenstrasse 22, I. Leipzig-Neustadt (Germ.)
Poŝtĉeka
numero: 43808 Leipzig

Por membroj senpage. La kotizo por la Ligo estas laŭ plaĉo, sed minimume gmk. 2.— aŭ sama valoro. Manuskriptojn bonvolu sendi al la sekretario.

Represo de artikoloj permesata nur se oni citas la nomon de nia gazeto. Sendu du pruvekzemplerojn.

Prof. Th. Hartwig

Prezidanto de la Internacio de Proletariaj Liberpensuloj.

Prof. Th. Hartwig estis naskita la 29. Novembro 1872. Estante la sesa infano en proletaria familio, li frue spertis la postan flankon de la vivo. Ĉar la patro ne povis daŭrigi lian studadon pro manko de rimedoj, Hartwig devis algajni per instruado. Li instruis en meza lernejo en Vieno kaj ankaŭ helpis studi al unu lernanto multe pli aĝa ol li.

Kiel 18-jarulo li jam servas en la socialista movado kaj faras paroladojn en laboristaj organizaĵoj. Kun 19 jaroj li faris paroladojn en scienca klubo de Vieno, metante antaŭ ĝi monismon kiel platan ideon de la universo. Li dediĉis sin al parolado publika, ĉar li sciis, ke eduko en scienco estas la sola vojo al libera penso. En tiu direkto li laboris ĉe Viena Unuiĝo de Popolklerigado. Li vigle kunlaboris ĉe la, de Moritz Szeps eldonita, gazeto "Das Wissen für alle" (Scio por ĉiuj). Kiel suplemento al tiu gazeto li verkis "Lernejo de la matematiko"; la sama verko, en tri volumoj, estis eldonita de M. Perles, Vieno. Al lia plumo apartenas ankaŭ: "Enkonduko en la praktika fiziko", "La stereoskopo kaj ĝia uzado", "Konstrua stereometrio". Kiel helpilon por la instruado Hartwig elpensis aparaton: La kristalaj formoj de la mineraloj en stereoskopaj bildoj.

Vidante erarojn de tiamaj burĝaj mezlernejoj, li komencis en 1908 sian batalon por reformoj. Li presigis artikolojn en multaj gazetoj; kiel redaktoro de "Pädagogia Tempo" (aldono al Viena ĵurnalo "La Tempo"), li verkis kontraŭ la malnova

metodo de instruado. Samtempe li publikigis broŝuron "La unueca mezlernejo", en kiu li propagandis por la transformo de la burĝa lernejo en kvarklasan elementan lernejon. La tuta instruistaro de la meza lernejo en Vieno estis kontraŭ Hartwig,

Prof. Hartwig

Prezidanto de la Internacio de Proletariaj Liberpensuloj

kaj, kvazaŭ por puno, li estis sendita el Vieno al Brünn (Ĉekoslovakio). En Ĉekoslovakio Hartwig trovis la liberpensan movadon, jam starigitan de Lebnhart, kaj aliĝis al ĝi. De tiam li estas konstanta kunlaboranto en la asocia organo "Freier Gedanke" (Libera Penso), kiu estas malofte sen artikolo de nia amiko. Hartwig estas ankaŭ kunlaboranto de "Monistische Monatshefte" (Monista Revuo) de la tempo,

kiam la Germana Monista Ligo alprenis en sian programon la sciencan socialismon. La monista literaturo riĉiĝis per la ne-granda, sed valora, broŝuro verkita de li "Historia monismo", Senco kaj signifo de la materialista historia percepto.

Dum la fondo de la Internacio de Proletariaj Liberpensuloj oni unu-anime elektis Hartwig-on kiel prezidanton.

Hartwig ne estas nur teoriulo, sed ankaŭ praktikulo de la liberpensa movado. Prof. Riemann nomas lin en lastatempa recenzo "la naskita popola oratoro".

Lia stilo ne havas tiun akademian tuŝon, en kiu estas vidata eduka supereco. Unu el liaj ĉefaj kapabloj estas, ke li ĉiam senvaligas la politikan karakteron de ĉiuj ideoj kaj montras, ke religio favorata de registaro estas ne nura afero de kredo, sed estas anima korupto de la popolo en intereso de la reganta klaso. Tio ankaŭ estas montrata en la programo de la Internacio de Proletariaj Liberpensuloj, kiun Hartwig verkis. Per tio la proletaria liberpensa movado estas metita en la servo de socialismo.

Hartwig interesigas ne nur pri la socia, sed ankaŭ pri la psika flanko de liberpensa movado; li scias, ke krom la sociaj ankaŭ la

animaj malbonaĵoj devas esti kontraŭbatalataj, se oni volas eduki la proletojn klaskonscie.

Iam jezuita patro polemikis kontraŭ li kaj diris: "Se ne ekzistus Dio, tiam mi disŝirus mian vestaĵon, ĉar la vivo ne havus sencon". Hartwig respondis: "Sinjoro patro! Disŝiru trankvile vian veston kaj la neceson de via vivo mi ankaŭ ne komprenas." Hartwig scias, ke spritajo estas

trafa kaj akra batalilo kontraŭ la kontraŭuloj kies komercaĵo estas timigo kaj sentimentaleco. Ĉefe Hartwig kontraŭbatalas la hipokritulojn pro misuzado de religio inter proletario. Li detruas la malnovajn kaj konstruas neekleziajn solenojn por proletario. Li propagandas inter proletariaj virinoj, kaj estas agema ĉe la naturamikoj. Multaj agitbroŝuroj en tre simpla lingvaĵo devenas de lia plumo. Niaj liberpensaj esperantistoj sciu, ke la senlaca laboranto por homa kulturo estas subtenanto de Esperanto kaj kelk-foje li fervore propagandas nian internacian lingvon. *K. H.*

Luter Burbank

Antaŭ nelonge ankoraŭ la pastroj instruis al homoj, ke akvo, fajro kaj fulmo estas malbonaj dioj, kiuj alportas ruĝon al homaro, ĉar homoj ne sufiĉe preĝas. Nun kiam sciencistoj, laŭ sia homa volo, igas tiujn diojn movi turbinojn, ŝipojn, doni elektran lumon, tiri tramveturilojn, varmigi kaj hejti niajn domojn, movi nian potencon maŝinaron, la pastroj ĉesis nomi ilin dioj.

En la batalo por ekzisto homo komencis ĉirkaŭrigardi, observi la naturon. Lia serĉanta cerbo volis scii. Li penegis, li persistis penetri kaj eltrovi. Rezulte de tiu mensa streĉo, homo faris mirindaĵojn, pri kiuj la fantaziemaj cerboj de verkintoj de "sankta" skribo eĉ sonĝi ne kuragiĝis.

La lasta el tiuj mirindaj homoj — kreantoj — estis la ĵus mortinta ateisto Luter Burbank. Li fidis nur al penso kaj homa peno. En sia agrikultura laboro, al kiu li sin dediĉis, li iris por inspiro ne al dio, sed al Darwin. De li Burbank eksciis, ke la plantoj kaj animaloj sur la tero estas rezulto de natura elekto kaj de adoptiĝo dum daŭro de longaj milionoj da jaroj. Armita per tiu sola vero, li eliris krei novajn specojn de plantoj por la profito de la homaro. Li elektadis kaj hibridigis tute malsimilajn specojn de plantoj en sia malgranda ĝardeno en Kalifornio. Post 4 jaroj de eksperimentado tiu ĝardeno enspezis al Burbank 10 000 da dolaroj. Tio igis lin sufiĉe riĉa por havigi al si pli da tero kaj eksperimenti pli grand-skale.

La brila sukceso de lia eksperimento donis al Burbank famon de "miraklo-kreanto". Unue, li sukcesis krei specon de grandaj tuberoj, tre bongustaj kaj nutrigaj, similaj al terpomoj. Sur unu el ili li rimarkis specon de frukto aŭ veziko kaj ke en ĝi semoj estis. El tiuj semoj li havigis al si tutan vicon de diversaj tuberoj terpom-similaj. Unu el tiuj semoj donis specimenon, konata sub la nomo de Burbanka terpomo. Tiu unua rezulto instigis lin eksperimenti kun aliaj tre variaj specoj de kreskaĵoj. Rezulte de tiuj eksperimentoj ateisto Burbank kreis kaj postlasis por la homaro ĉirkaŭ 3000 da novaj specoj de

fruktoj, legomoj, beroj kaj floroj kaj montris vojon kiel krei. Li kreis 65 specojn de prunoj, unu speco sen kerno. La bongusta bero logano, vendata ĉie en stanaj skatoloj, estas lia kreitaĵo, kiu atingis per hibridigo de la frambo kun rubuso. Lia lasta laboro estis kreo de fruktodona kaktuso. Kaktuso kreskas nur en varmaj landoj, planto tute senutila. Burbank aperigis el ĝi specon de kaktuso, kiu estas kovrita abunde per oranĝsimilaj fruktoj. Tiu frukto iras kiel furaĝo por brutaro. Spaco, kiu antaŭe donis 4000 kilogramojn da furaĝo por la brutaro, donas nun 72 000 da kilogramoj de kaktus-frukto. Bulbon, kiu antaŭe produktis nur florojn, Burbank igis doni novan specon de legomo, kiun li nomas "kamasio", konkuranta nun kun terpomo. Lia ordinara kuir-bulbo pezas 3-4 funtojn. De tiu bulbo li forigis la malagrablan odoron de bulbo kaj donis al ĝi aromon de floro.

La "prunkoto", kiu estas hibridigo de pruno kaj abrikoto, estas tre agrabla kaj dolĉa frukto.

Per hibridigo de amerika fi-herbo kun venena afrika planto, li kreis bongustan "sunfrukton".

En daŭro de 10-15 jaroj Burbank sukcesis kreskigi arbojn altajn 7-8 klaftojn, kies ligno estas firma, kiel tiu de 100-jara arbo.

Laŭ geologiaj eltrovoj oni scias, ke praaĵoj de niaj arboj estis gigantoj. Pro ĉi kaŭzo niaj arboj degeneris. Burbank trovis rimedon redoni al kreskaĵoj ilian heredon forton kaj kreskpovon.

Kontraŭe, al kaŝtanaj arboj li donis malgrandan kreskon, kaj liaj kaŝtan-arboj estas nur 1-2 metroj de alteco. Laŭ li estas pli facile protekti la malgrandajn fruktarojn kontraŭ insektoj, kaj la rikolto de fruktoj estas pli facila kaj pli ekonomia.

Amo al afero, eksperimento, scio, persisto kun pacienco ebligis al Burbank krei ĝis nun neniam konatajn al la mondo kreskaĵojn.

En granda fiore leviĝis kontraŭ Burbank la kristana pastraro de Ameriko. Burbank pruvis en praktiko, ke, por krei diversajn specojn kaj formojn en la naturo, tute ne estas necesa dio. Tio ja subminas la aŭtoritaton de dio kaj dum miloj da jaroj sekuran pozicion de pastraro. El predikejoj ĉiudirekte estis sendataj anatemoj kontraŭ la ateisto Burbank.

Homa intelekto, eksperimento, serĉado, persisto tute submetigas la naturon sub sia volo. Baldaŭ ne restos iu laboro al biblia dio. Li fariĝas pli kaj pli senutila pro la ateista laboro de scienculo. Restos al li aliĝi al la aro de aliaj mortintaj dioj kaj ripozi en la muzejoj.

Sed el ĉiuj la pastroj estas la plej kompatindaj. Plenigos ili la vicojn de niaj senlaboruloj en Eŭropo...

T. Sujadinova-Yelland.

Letero de Parley Parker Christensen

ekskandidato por Prezidenteco por Usono en 1920 kaj nun ĉefo de la Farmista Labora Partio, Usono.

Mi estas tre malĝoja hodiaŭ. Mia tre bona amiko Luter Burbank mortis. Tion mi legis en mia usona ĵurnalo, kiu alvenis hodiaŭ matene kaj en kiu estis nur noto pri tiu granda homo kaj klerulo. Se li estus futbalisto aŭ boksisto, aŭ politikisto, ĉiu ĵurnalo havus grandan artikolon sur sia unua paĝo pri li.

Luter Burbank "La plant-sorĉisto" estis granda sciencisto. El vidpunkto de servo al homaro la plej granda de sia tempo.

Mi vizitis lin en jaro 1923 en lia hejmo Santa Rosa, Kalifornio, Usono, tre modesta konstruaĵo sur la limo de la urbo. Ĉirkaŭe kelkaj akroj da tero kovritaj per fruktoj kaj belaj floroj. Promenante tra tiu floriĉa kaj fruktriĉa paradizo, plejparte lia kreitaĵo, mi aŭdis la, fiutempe, 75-jaran maljunulon diri en tre ĝentila maniero: "La silenta potenco entenata en la vivo de plantoj estas destinita ludi estonte en la regenero de la homaro rolon, kiu igos sensignifaj la servojn faritajn de vaporo kaj elektro."

Li ankaŭ diris: "Kiu povas sufiĉe kompreni la altigan kaj nobligan influon sur moralo, kiun faras floroj?... Kun pli bonaj kaj pli bonigantaj fruktoj, nuksoj, greno kaj floroj, la tero transformiĝos. La penso de homo fortunosa sin de malfaltaj detruaj fortoj al noblaj produktaj pensoj, kiuj levos lin sur altajn ebenojn por agado en la direkto al tiu feliĉa tago, kiam homo oferos al sia kunulo-homo ne kuglojn aŭ bajonetojn, sed pli riĉan grenon, pli bonajn fruktojn kaj pli kolorajn fruktojn."

Li tiam jam komencis enspezi sufiĉe por kovri siajn elspezojn. Kiel aliajn famajn homojn oni superŝutis lin per pli da honoro ol da mono. Multaj asocioj honoris lin per membreco. La Regna Agrikultura Societo en Svedlando, la Itala Regna Agrikultura Societo kaj la Scienca Akademio de Parizo faris lin sia Membro de Honoro. Dum honorigo en Parizo, kiam lia nomo estis menciita, ĉiuj ĉeestantaj akademianoj stariĝis kaj kliniĝis siajn kapojn en silento por kelke da momentoj. Dum scienculoj de la mondo staris en honoro antaŭ la nomo de Burbank, niaj Usonanoj moke ridindigis lin en ĵurnaloj pri lia insistado, ke estas vira kaj virina sekso en plantoj. Post kiam mi estis ĉe Burbank, mi vidas, ke estas ankoraŭ longa vojo marŝi ĝis perfekteco. Kiam li parolis al mi pri senkernaj fruktoj, pli bona fibro, kafo, teo, sukero, spicoj, ligno kaj aliaj kreskaĵoj por pli granda utilo al la homaro, mi pensis, kia bela kaj bona estus la mondo, se estus pli da Burbankoj.

Liaj amikoj kondukis la funebran ceremonion konforme al lia deziro, kviete, private, sen iu religia rito, kaj ĉe la en-

terigo citis liajn proprajn vortojn pri la atingo de la vivfino: "Se tiu ĉi vivo estis bona, tio sufiĉas. Ne estas bezono por iu alia. Estinte ĉi tie kaj malaperinte, per tio la vivo plenumis sian celon."

La laboro de Luter Burbank estis helpi al naturo kaj servi al homaro.

London, 27. Aprilo 1926.

Parley P. Christensen.

Nota de Red. Bedaŭrinde ni ne povis havigi al ni foton aŭ kliŝon de la mortinta liberpensulo sciencisto L. Burbank por nuna numero.

Racio anstataŭ religia emocio

La 6. Oktobro s-ro J. M. Robertson*) prelegis la supran temon ĉe la kunveno de la Racionalista Pres-Asocio en Londono. Sekvis vigla debato. Jen la resumo de la prelego:

Oni povas dividi kristanisman en tri partojn: 1. fundamentismo aŭ absoluta kredo en skribita vorto de la biblio; 2. instituciismo; 3. eksperimentismo aŭ la alpreno de novaj pozicioj por defendi religion. La moderna kristano ne klopodas ĉu vera aŭ justa estas lia religio. Li pravigas kristanisman pro religia sperto. Li spertas sanktan emocion, kaj tio sufiĉas. Li diras: "Oni sekvu sian senton kaj kreu al dio, se tio kaŭzas senton de feliĉo".

Kristanismo estas riĉa je emocio, ekzemple: la sento de komuneco kun Dio, la doktrinoj de savo kaj patreco de dio. Ankaŭ estas la grandioza ritario de la roma eklezio. Ĉio ĉi tio valoras multe en la opinio de la kristana apoloĝisto.

Oni ne forgesu, ke emocio estas afero grava ĉe la prareligioj. La adorantoj de Bahŭso kaj de Kriŝna ja frenezigaŝas. Kaj, sendube, la hommanĝanto sentas ravegan religian emocion ĉe sia festeno. Kvankam kristana misiisto insistas pri la graveco de emocio en sia propra religio, li tamen diras al sovaĝulo: "Via emocio estas malprava; vi ne povas pravigi ĝin pro ĝia intenseco."

Kelkaj personoj argumentis, ke emocio estas la antitezo de rezono, kaj sekeve racionalisto ne povas esti emociema. Jen falsa ideo. Racionalismo ne estas rezono nur, sed la vivmaniero ankaŭ. Racionalisto estas homo, kies vivo estas regata aŭ gvidata de rezono. Verdire, inteligenta homa vivo sen emocio estas nebla. Eĉ solvo de matematika problemo naskas senton de kontentigo.

Religio ofte limigas la amplekson de homa emocio; kaj homo, post liberiĝo el malvasta puritanismo, povas pli plene plezurigi en arto, dramo ktp. Liberpensulo ne timas faktojn, kiujn al li prezentas la scienco, kaj li povas pleniĝi je intensa emocio, kiam li konstatas la mirindan vastecon de la universo. Neniu

povas aserti, ke la du anglaj poetoj Shelley kaj Swinburne, kvankam ateistoj, estis sen emocio. Oni povas ja diri, ke ilia emocio estis tute ne regata de rezono. Tio ne estas racionalisma maniero.

Mark Emberson.

Daĝo el Pasinteco

Iomete antaŭ la jaro 1000 la tuta socio estis sub la kontrolo de la eklezio. Papo provis regi la tutan mondon.

La naciaj reĝoj ne volis cedi sen batalo siajn privilegiojn. Okazis multaj bataloj inter la katolika papo kaj kontraŭantaj reĝoj. Elstarantaj personoj de tiu epoko estis Hildebrando, tiam estanta papo Gregorio VII. (1073—1087), kaj Frederiko Barbaroso II., imperiestro de la, tiel nomata, Sankta Imperio, samtempe imperiestro de Germanio kaj Aŭstrio.

Hildebrando celis regi super la tuta tero nek nur spirite, sed ankaŭ teritorie. Lia logiko estis: "Ĉio apartenas al Dio, do, ĝi devas ankaŭ aparteni al Liaj teraj reprezentantoj, la katolika eklezio".

Krom militoj kontraŭ feŭdalaj potenculoj, papoj organizis Sanktajn Krucmilitojn. Ilin gvidis kristanoj el Okcidento kontraŭ la sadukeoj en Oriento, ĉe Jerusalemo.

En tiu tempo la teroj ĉirkaŭ la Ruĝa Maro estis konkiritaj de la sultano Salcedimo. Li tributis la komercaĵojn, trapasantajn lian landon per imposto. Tiu ĉi tributo ŝajnis peza al la komercistoj de Italio. Ili influis papon, kaj li starigis krucmiliton kontraŭ la sultano. Estis 8 militoj en periodo de 1095—1270 (du centjaroj).

En 1212 estis Sankta Milito de infanoj, dum kiu miloj da infanoj-knaboj marŝis tra Centra Eŭropo al Konstantinoplo. Tie la plejmulto da ili mortis pro malsato. Ili suferoj estis teruraj; mankis al ili ĉefaj necesajoj, manĝaĵoj ktp.

La lastaj militoj estis skeletoj sen ardo. Por gajni favoron de militistaj nobeloj, papo promesis al ili la rajton dividi inter si la konkiritajn rabaĵojn. Al la honoro partopreni en krucmilito estis, tiamaniere, aldonita allogaĵo ĉi tie sur la tero, Al la falontoj en milito la eklezio promesis feliĉon en la ĉielo. Do, ĉio favoris al la nobeloj por partopreni krucmiliton. Ili iris por preni oron sur la tero kaj oron en la ĉielo.

Kun teruro oni tiam atendis la alvenon de la jaro 1000. En la profetaĵoj de biblio la eklezio legis, ke la fino de la mondo okazos en la jaro 1000. Pro tio pastraro insiste postulis, ke oni preĝu multe por forviŝo de la pekoj; ankaŭ pastroj urĝis la nobelojn fordoni iliajn terojn al la eklezio. Kiam la jaro 1000 pasis, kaj nenio okazis, ĉio restis kiel antaŭe, la antaŭaj terposedantoj postulis, ke la eklezio redonu al ili iliajn terojn. Kompreneble, la eklezio rifuzis tion al ili. Kontraŭe, la sanktaj pastroj ĵetadis malbenojn sur

ilin. Oni eĉ supozas, ke la lastaj krucmilitoj estis organizitaj kun la celo, fortiri la baronojn de iliaj posedaĵoj, kaj ke ili pereu kiom eble grandnombre en militoj, por tiamaniere posedi iliajn terojn.

Papo Hildebrando, Gregorio VII., proklamis dekreton, kiu malpermesis edziĝon al eklezianoj. La edzinojn de la pastroj li fordonis al la nobeloj. La celo de tiu dekreto estis, ke la tero post la morto de eklezianoj restu propraĵo de la eklezio katolika kaj ne estu dividita inter la idoj de la edzigitaj ekleziaro (1450).

Ĉirkaŭ tiu tempo la anglaj fabrikistoj komencis bredi ŝafojn por lana industrio. Ili simple forpelis la kamparanojn el iliaj teroj kaj lasis ilin nutriĝi per preĝo al dio. En tiu tempo homoj faladis kiel muŝoj pro malsato. La monaĥejoj, kiuj kutime zorgis pri la malriĉuloj, estis tiam plejparte fermitaj, kaj tio pliakraĝis la situacion de la malsatuloj.

En tiu tempo (1453) Venecio, la plej floranta komerca urbo de Italio, falis en la manojn de turkoj, kiuj jam atakis la centron de tiama kulturo, Konstantinoplon. La komerca centro translokiĝis en la centron de Eŭropo. Sude estis ĉiam minaco al la komerco de turkoj. Tiu estis la tempo de serĉado de novaj vojoj. Kristoforo Kolumbo pruvis, ke la tero estas ronda, ne plata, kiel la eklezio instruis. Turkoj pli kaj pli surmetadis impostojn sur la komercaĵoj, traŭrantaj ilian aŭrbon. Ĉie okazis tia granda ekonomia ŝanĝo, ke la cerboj de homoj ne povis resti neŭŝitaj. Pensmaniero de la homoj komencis ŝanĝiĝi. Iliaj kredoj skuigis. La riĉuloj profitis de la momento, kompreneble, je perdo kaj sufero de la popolo, kaj vastigis kiom eble la necertecon.

En favora momento la teroj de la monaĥoj estis ŝtelitaj de la nobeloj kaj la reĝo angla, kiu fortiĝis de la tiama oficiala internacia kredo sub la katolika papo.

La reĝoj de diversaj landoj deklaris sian rajton regi en siaj landoj sendepende kaj aŭtokrate. Por tion efektiviĝi, ili ŝanĝis katolikismon en eklezion, nomata protestantismo.

Establiĝis religio nacia anstataŭ internacia.

I. Floro.

Dotpurio en la reĝno de dio

150 blankuloj atakis la nigrulan kvar-talon en New Jersey (Usono) la 26-an de Aprilo de nuna jaro. Ili bruligis la Negr-an Baptistan Preĝejon, ĉirkaŭis domojn de negroj, perforte elĵetis ilin grand-amase sur la stratojn. La armitaj policanoj ĉe la stratanguloj tute aprobe rigardis la kristanan agadon de blankuloj kaj intervenis, por savi la vivon de tri negroj, kiujn oni intencis linĉi. Vi vidu, la tuta afero komencis ĉe Armour Company Fertilizer Works (Fekundigila fabrikejo Armour Kompanio) ekster la urbo, pro la malaltaj salajroj, kiujn la negroj estas devigitaj akcepti. La

*) S-ro Robertson estas konata humanisto, verkisto kaj prelegisto. Membro de Brita parlamento 1906—18, kaj membro de ministro 1911—15.

blankaj fratoj en Kristo ne longe filozofiiis, kiam ili bezonis sangon de siaj nigraj fratoj en Kristo. Ili simple pretekstis, ke iu pugnobatalanto blanka estis mortigita, kaj kompreneble devas esti nigrulo kiu faris ĝin, kaj ĉiuj nigrujoj, kiuj akceptis pli malaltajn salajrojn, tiamaniere estas venĝataj kaj... la ne-taŭga Kristo en sia preĝejo.

*

Dum Esperantista Kongreso en Edinburgo kristanoj diservos en la katedralo St. Giles. Pastro Grahame Bailey el Londono dankos al Dio, ke homoj faris la tradukon de la tuta biblio. — Ne estas bone, ke kreduloj preĝu en Esperanto kaj devigu sian dion je liaj maljunaj tagoj lerni novan lingvon. Malbonŝance ili povas kolerigi per Esperantaj preĝoj Dion. Ni atentigas la kristanojn al precedento dum la konstruado de la turo de Babelo. Traduko de la tuta biblio estas sendube grandega laboro; des pli, se oni konsideras la korektojn, faritaj de kristanoj en la originala traduko de Zamenhof.

*

En la preĝejo de Hampstead (antaŭurbo de Londono) oni senvualigis monumenton al ĉevaloj falintaj en la mondmilito. Ne estas ŝerco, sed fakto. Kial ne fari tutan menaĝerion de hundoj, kolomboj ktp.? Ili ankaŭ falis en la milito.

*

En unu vilaĝo de Turingio (Germanio) okazis, ke la pastro kaj la instruisto (ambaŭ drinkemuloj) eltrinkis la provizon de vino destinota por la Sankta Vespermanĝo. Kiam venis la tago de eŭkaristio, oni konstatis, ke ne estas vino por la soleno. Ne sufiĉis tempo por alporti vinon el la plej proksima urbo. Oni diskutis en la pastra domo, ĉu preni sukeran akvon aŭ kafon; fine estis decidite uzi bieron ĉe la soleno. Post mallonga prokrasto komenciĝis la soleno. La kamparanoj rimarkis la trompon, kaj estis multe da babilado en la vilaĝo. Se ĉiufoje ĉe la Sankta Vespermanĝo Dio transformas ordinaran vinon en veran sangon de Kristo, kial li ne ŝanĝu bieron en vinon? Por li tiu ludo estas facila afero, kial ne?

*

La plej malfacila afero nuntempe estas diri pri episkopoj, ne ke ili ne kredas en kristanismo, sed ke ili kredas. Estas granda diferenco inter episkopoj kaj ilia ŝafaro. Sincereco en interpretado de kredoj de primitivaj sovaĝuloj enpoŝigas al ili ĉiujare de kvin ĝis dekkvin milojn da anglaj funtoj, kaj donas al ili unu aŭ du palacojn. Sed sincereco, kritiki kristanisman, povas konduki en malliberejon, kaj kristanoj dirus: Tiu ricevis, kion li meritis.

*

Estas multaj diversspecaj problemoj por solvi: kontrolo de naskiĝoj eks-

edziĝoj, edukoj, sociaj, politikaj ktp. por igi la homaron pli feliĉa. Kristanoj iras al biblio, por tie trovi, kion pensis duonbarbara homo antaŭ kelkaj miljaroj, aŭ kiel rigardis la seksproblemon la "pastr-oj" en Malluma Epoko. Ni vivas en 20a jarcento kaj jam ne taŭgas leĝoj verkitaj por sovaĝuloj, niaj leĝoj devas esti konformaj al nia scio kaj civilizo.

*

Kristanoj estas ĝuste tiuj, kiuj tute ne komprenas la lingvon de sia Dio. La Sava Armeo konstruigis novan halon por sia Festo de Rikolto. Dio sendis fajron, kiu forbrulis la orgenon kaj donacojn, destinitaj por danki lin. Li montras al ili per fajro, ke li ne volas akcepti iliajn oferojn, kaj, eble, ke li tute malaprobas la Savan Armeon.

*

Ĉu estas limo de absurdaĵoj al kiuj religioj estas kapablaj? En Usono iu religia gvidanto kuracas ĉiajn malsanojn per "benitaj naztukoj" kaj publikigas atestojn de ĉarangaj homoj kiujn la naztukoj kuracis. En Anglio iu s-ino R. J. Fox ludas similan ludon. Ŝi estas ĉefo de "Panaceo-Movado" kaj, ŝi reklamas, ke ŝi kuracas astmon, venenigon de sango, bronkiton, reŭmatisman, ftizon, kanceron, surdecon, blindecon, financajn malfacilaĵojn ktp. de homaro. Estas necese nur skribi leteron al ŝi, klarigante vian specialan malsanon, kaj por tre ne-granda rekompenco s-ino Fox sendos al vi poŝtkarton. Ĉi tiun karton oni metas en akvon kaj, poste aŭ trinku la akvon aŭ lavu vin en ĝi. La kurackapablo de la poŝtkartoj venas pro ilia kontakto kun la Nova Testamento. Ŝi publikigis leterojn de kristanoj, kiuj atestas pri sia resaniĝo. Kaj ĉiuj ĉi homoj havas rajton voĉdoni. Kie estas nia kuracistaro kaj alienistaro?

*

En Londono ĉe Walworth Road, la fratoj Jeffreys ankaŭ havas kompanion de kuracado. Ili reklamas, ke ili povas igi la bindulojn vidi, mutulojn paroli, surduloj... ktp. Bedaŭrinde ili ne povas igi ĉiujn vidkapablajn homojn vidi, nek stultajn homojn havi sencon.

*

Kiel kristanoj povas esti aliaj, kiam oni de infaneco pleniĝas iliajn kapojn per mitoj, legendoj, ferakontoj, stimulas iliajn emociojn kaj pretigas ilin kredi al iu religia aŭ politika Ĉarlatano. La scienculoj kaj liberpensuloj estas kontentaj, ke ili persone liberiĝis el religiaj ĉenoj, retiriĝas de la gvidado de homara cerbo kaj lasas la ĉarlatanojn grade ekkapti sentojn de la loĝantaro, eniri en la lernejojn, ministrejojn, gazetojn, ĉien, por denove regi la homaron kiel dum la malluma epoko. Estontaj generacioj, kiam ili estos bruligitaj vivantaj, kulpigos nin, ke ni sen batalo fordonis nian rajton al Regno Intelekta kaj lasis la tutan danĝeran laboron al ili.

Kristanoj, speciale oficialaj kaj neoficialaj pastroj, estas kontraŭ kontrolado de naskiĝoj. Ni estas multe pli intelektaj en mekanikaj aferoj ol en aferoj fundamentaj. Se ni havus kranon, kiun ni ne povus fermi kaj la akvo fluadas, ni tuj sendus por plumbisto. Sed, se hejmo estas inunditaj per tro da infanoj laŭ la enspezo de la familio aŭ la sano de la patrino, komenciĝas senfina diskutado, ĉu estas ĝuste turni la kranon kaj fermi ĝin. Iru en la stratojn de riĉuloj, tie vi vidos nur unu aŭ du infanojn, sed en la stratoj de malriĉuloj vi troviĝas en bred-ejoj kaj mizerejoj.

*

En romkatolika gazeto, eldonata de episkopo de Auckland, Nov-Zelando, estas artikolo por katolikoj. Tie oni sciigas, ke kvankam katolikoj en tiu lando estas nur dudekono de la loĝantaro, kaj en Ameriko dekonon kun simila proporcio en aliaj landoj, "la katolikaro ne estas sekto aŭ opinio, sed estas la atestanto de vero. Kaj estas anomalio kaj komikaĵo, ke la katolikaro Roma, posedanto de vero, kunligita kun la realeco, komprenante la universon kaj ĝian naturon ktp... estu submetata al leĝoj faritaj de aliaj homoj."

Laŭ katolikoj estas ili kiuj devas fari leĝojn por si kaj aliaj. Nun vi scias, kiaj estas idealo de katolikaj kristanoj, nome, ke la tuta mondo estu sub kontrolo de Roma Eklezio. La supra estis presita en katolika gazeto, kun la scio, ke aliaj ne aŭdos pri ĝi. Kial ili ne skribas tion malkaŝe al ĝenerala publiko, ne estas necese, al ili kaŝi la veron, estante la reprezentantoj de vero. Sed la kristana eklezio kaj speciale la roma estas ĉiam "la granda mensoganta eklezio".

*

"Polska Zbrojna", legata precipe de militistoj, enhavis jenan raporton el Aleksandrow-Kujawski:

Eksterordinara ĉielfenomeno.

La 26-an de Januaro de nuna jaro je la 20. h. oni rimarkis sur la ĉielo ruĝan strio moviĝantan de Okcidento al Oriento. La fenomeno kaŭzis diversajn komentojn: oni profetis pri fino de la mondo, milito kaj aliaj malfeliĉoj; sed unu el observantoj asertis, ke sur la strio li legis per lorno vortojn: "Ave Maria".

Belega floreto por bukedo el azenherbejo, sur kiu sin paŝtas specimenoj, ankoraŭ vivantaj en mezepoko.

Aleksandrowanoj forgesis raportoj, ke sur la ĉielo estis ankaŭ skribite: "Neelĉerpeblaj estas la profundoj de homa stulteco".

*

Iu pastro, en sutano aŭ sen sutano, petas nin Liberpensuloj, en la gazeto Libero, ke ni ne miksu eklezion kun religio. Nu, el historio ni scias, kaj nun pere de Oomoto ni vidas, ke eklezio estas tiu, kiu elpensas religiojn kaj ilin propagandas. Religion ne laŭmodan oni nomas

superstiĉo; superstiĉon laŭmodan oni nomas religio. Ĉu hieraŭa ĉu laŭmoda superstiĉo, ni nomas ĝin superstiĉo.

*

El Vatikano venis sciigo pri akra konflikto inter papo kaj unu el kardinaloj. Papo intencis proklami novan dogmon, nome, ke Dipatrina troviĝas en homa korpo sur la ĉielo kaj estas tiel same grava kiel Dio.

Estas bedaŭrinde, ke ĉe kristanoj estas nur „sankta triunuo“. Se estus iom pli, ni diru almenaŭ „centunuo“, kara papo, post mallonga tempo la ĉielo similus al Olimpo. Tiam ni havus plej diversspecajn gediojn, inter ili, certe, kontraŭliberpensan, kiu speciale kontraŭbatalus abomenajn liberpensulojn, kiuj volas antaŭ ĉio forigi inter Dio kaj homo ĉiajn perantojn, pastrojn kaj ankaŭ nia kara papon. Oni povas ankaŭ tion atendi de la elpensema anstataŭanto de Kristo...

Liberpensulo en Aŭstrio

La plej fama kaj forta bastiono de romkatolika pastraro antaŭ la mondmilito estis Aŭstrio. Kaj nun en la respublika kaj etigita Aŭstrio la samaj reakciaj faktoroj regas la politikan situacion. La NERA (katolika partio), kiel iam, ludas la ĉefan rolon. Ĉi tiu lando meritas sian ironian nomon „Regno de Monakejoj“.

Mi transiru al batalo pro kulturo en nia respubliko, kiun la liberpensuloj havis kaj havas. Antaŭ la milito la unuaj liberpensuloj en Aŭstrio estis plejparte membroj de burĝaj liberalaj partioj. Sed pro politikaj kaŭzoj de jaro al jaro, la nombro de tiuj liberpensuloj velkis. Kaj hodiaŭ en Aŭstrio ne ekzistas plu unuigitaj burĝaj liberpensuloj. Dum la milito liberpensula movado tute ne ekzistis.

Post la milito, el restaĵo de malnovaj grupoj, kaj parte de nove-fonditaj grupoj, naskiĝis proletaria liberpensula movado en Vieno kaj aliaj ĉefurboj, kiel Graz, Linz, Salzburg, Innsbruck ktp., kiuj formas pli malpli grandajn grupojn.

En la granda movado de Vieno mi devas menciigi nomon de Angelo Carraro, la maljuna kaj plej eminenta liberpensulo de Aŭstrio. Multaj aliaj famaj homoj oferis siajn fortojn al Liberpensulo.

Sed estis, precipe, en la provincoj, kie la malegoistaj batalantoj, nelacigeblaj, agis por la bela idealo. Kaj fakte, pli malfacila, sed pli grava por nia libera estonto, estas konstanta agado kaj instruado en la provinco kaj vilaĝo. Tie, kie estas la grandaj fortikaĵoj de niaj malamikoj, tie libere pensanta homo devas havi feran opinion, fajran kuraĝon kaj paciencon, paciencon... Pri tiuj vilaĝaj pioniroj oni malmulte aŭ nenion aŭdas hodiaŭ en la grandaj liberpensaj gazetoj. Tie oni mencias nur la grandajn nomojn.

Jen miaj spertoj pri la malfacilaĵoj de liberpensula laboro en etaj lokoj. Mi estas liberpensulo deponi kiam mi komencis pensi. Mi estas preskaŭ 42-jara. Dudek jarojn mi estas en la servo de la ŝtato. El ili mi vivis 15 jarojn en la montaraj vilaĝoj de nia bela alplando Salzburg. Jen faktoj de nia vivo: 1. Ŝtatoficisto, kiu ne iras dimanĉe en la preĝejon por aŭskulti al la senenca pieca, miksitaj kun politiko, parolado de la pastro, estas pli malestimata ol mortigisto; 2. Estas ruĝaj vilaĝestroj kaj aliaj komunumaj reprezentantoj (anoj de la aŭstria laborista partio), kiuj iras en la preĝejon kaj partoprenas en ekleziaj procesioj kun manoj falditaj, vizaĝoj funebraj, lipoj murmurantaj preĝojn. Komprenoble, tio ne estas malpermesate laŭ la programo de la aŭstria laborista partio, sed, certe, tio ne helpas iel atingi liberecon; 3. Ni havas socialistojn, kiuj asertas, ke la liberpensula movado malhelpas propagandon de socialismo. Eĉ la gvidantoj de la nacia ruĝa partio tion diris lastan jaron dum politika agrara debato de la socialdemokrata partio en Vieno.

Laŭ mi, oni ne povas servi al du kontraŭaj ideoj; oni ne povas esti prolaborista kaj samtempe proeklezio, kiu estas malamika al laboristo. Oni ne rajtas nomi sin „Socialisto“ kaj samtempe nei la devizon de la granduloj de socialismo. Bebel diris: „Kristanismo kaj socialismo estas movadoj antagonistaj, kiel fajro kaj akvo.“

Nia tasko estas nun, per liberpensula movado konservi la purecon de la socialista internacia ideo. *Felix Richter.*

Alvoko!

Ni — homoj de Religio de Saĝeco, religio sen dio.

Ni — serĉantoj de kosma vero.

Ni — sopirantoj por homa feliĉo.

En ni tri impulsoj — soifo por Forto, soifo por Belo kaj soifo por Vero.

Nian alvokon ni elsendas al ĉiuj, kiuj ne droniĝis en la ondo de malamo kaj kolero; — al ĉiuj, kiuj forturniĝis de la malsogo kaj malkuraĝo; — al ĉiuj lumon amantaj kaj veramaj homoj; ni alvokas al la nuda homaro.

Ĉar ni multe suferis meze de besta hurlado.

Ĉar ni longe atendis homan voĉon.

Ni homoj de saĝeco dediĉas nian vivon por servo al la granda homaro.

Ni — infanoj de la Universo, ni — kosmopolitoj, ni — individualistoj. La forton de nia intelekto, sento kaj volo, la penson, amon kaj agojn niajn, nian konstruan filozofion, arton, ĉion grandan kaj belan, kio vivas en ni, ni metas sur la altaron de nia servo.

Ni atendas niajn fratojn laŭ spirito, vin filoj de la homaro, venu kun ni.

Adreso: Anatolij. Poĉt. od. Samopomoŝĉ, Leningrad, USSR.

Esperanto estas oficiala lingvo de la Religio de Saĝeco.

Subtena kaso

Karaj sampensuloj!

Leginte kun plezuro numeron de nia gazeto ĉiu senpacience atendas la sekvontan numeron. Ni legas, sed neniam pensas kiel la gazeto estas preparata, nek kiu pagas la presiston; tiajn zorgojn, kiel legantoj, ni ne havas. La gazeto aperas, kaj ni estas kontentaj.

Nia sekretario kun la helpo de kelkaj sindonemuloj faras ĉian laboron tute senpage, kelkaj helpantoj eĉ pagas siajn administrajn poŝtelspezojn. Ili faras tion plezure. Por ne havi monajn zorgojn estas necese, ke niaj membroj akiru por la ligo pli da novaj membroj. Ĉu vi, leganto de ĉi tiuj linioj, iam varbis alian Esperantiston al nia ligo? Se ne, ni insiste petas vin esti varbanto, ĉar ni ne havas oficistojn varbistoj.

Nia Ligo estas vi, kaj antaŭ vi ni metas nian pozicion. Nia sekretario prenis sur sin ĉian financon zorgon. Ĉar li ne estas riĉulo, sed nur laboristo, li trovas sin en financa embaraso pro kosto de presado de nia gazeto; la presisto ĉiam postulas monon. Jen bilanco por jaro 1925:

	Enspez.	Elspez.
	Markoj	Markoj
Kotizoj 1925	693.—	
Liberpensulo n-o 1 (Komposto, presoj, papero kaj kliŝoj)		209.—
Liberpensulo n-o 2		147.50
„ „ 3		178.—
„ „ 4		164.—
„ „ 5		206.—
Aliĝiloj		12.—
Membrokartoj		5.—
Leterpaperoj		16.50
Kion vualas la biblio? (Papero kaj Preso)		48.—
Poŝtelspezoj		124.40
Diversaĵoj		60.—
	693.—	1170.40
Deficito	477.40	
Markoj	1170.40	1170.40
1926 Debeto	Markoj	477.40

En la kotizoj estas ankaŭ enkalkulata la sumo de fr. fr. 393.— el Parizo. „Diversaĵoj“ reprezentas elspezojn: Propagando, multobligo de leteroj, admonoj ktp.

Do vi vidas, ke lastan jaron nia sekretario devis pagi 477.40 germanajn markojn. Laŭ mi, ne estus bone niaparte, se ni ne helpus al li. Mi do proponas, ke ni malfermu subtenan kason, en kiu helpemaj liganoj kontribuu por forviŝo de la deficito.

Via en batalo por libera penso.

E. E. Yelland.

Listo de subtenantoj

S-ro Grout	10,50 mk.
E. E. Yelland	20.— mk.
T. Sujadinova Yelland	20.— mk.
Kurt Hubricht	20.— mk.
J. Huysmans	24.— mk.

El organizajoj

Cekoslovakio. "Ligo de la Proletariaj Liberpensuloj" decidis konstrui kremaciejon.

Preskaŭ ĉiuj liberpensaj organizajoj, — ĉekaj kaj germanlingvaj, ankaŭ socialdemokratiaj kaj komunistaj, — decidis en siaj kongresoj formi kune unu asocion. Tiamaniere estos kreita unuigita fronto kontraŭ reakcio kaj pastraro.

Germanio. "Proletaria Liberpensula Junularo" kaj la "Unuigo de la Liberpensuloj por Kremacio" (400 000 membroj) filiigis al la "Internacio de Proletariaj Liberpensuloj".

La 6. Junio okazis en Essen (Ruhr) la "I. Proletara Liberpensula Mitingo" por distrikto Rejnlando-Vestfalia.

Jam frumatene alvenis aroj da liberpensuloj kun muzikistaroj, flagoj, standardoj kaj propagandafiŝoj al Nordparko. 9—10 000 da samcelanoj kunvenis sub devizo "Libereco". Ne estis sufiĉe da spaco en la grandega Nordparksalono por ĉiuj ĉeestantoj. Antaŭtagmeze okazis impresplena procesio en grandurbo Essen. Interalie ankaŭ ni prolet. Esp.-istoj partoprenis multnombre sub 4 ruĝaj Esp.-Flagoj.

Antaŭ ĉio, ĝojinde estis unueca fronto de la geliberpensularo, kiu pruvis al niaj kontraŭuloj, ke ni nuntempe ne plu estas sensignifa malplimulto.

Posttagmeze diversaj orkestroj, kantunuigoj, sportuloj k. t. pl. prezentiĝis; krom alparoladoj de ĉi-distrikta parolantoj, parolis entusiasmige prezidanto de "Proletara Liberpensula Internacio", profesoro Hartviĥ el Brno (Ĉekoslovakio). La parolintoj bonege scipovis plifortigi la volon al batalo por nia ideo inter la ĉeestantaro.

Prokreda teroro en Polio

En Polio ekzistas tre liberala konstitucio kun sekvanta paragrafo (n-o 111): "Al ĉiuj socianoj oni garantias liberecon de konscienco kaj de kredo. Neniu sociano pro sia kredo kaj pro siaj religiaj opinioj povas esti limigita en rajtoj"...

Tia estas la konstitucio, sed realo estas alia. Pro konservativemo de la pola socio kaj pro privilegioj, donitaj al la pastraro per antaŭa rusa, aŭstra kaj germana imperiestraj registaroj, la supre citata paragrafo de la konstitucio estas nur fimitero, nur espero.

En realeco en Polio regas kreda teroro, ĉar forestas reguloj, kiuj devus funkciigi ĉi tiun parton de la konstitucio, kaj ĉar oni lasis la plenumon de leĝoj en manoj de la pastraro. Tiuj perfortas kredon sur la civitanoj.

La rusa cara punkodo estas nun deviga. Tiu ĉi kodo en paragrafo 73a severe punas blasfemon kontraŭ dio, sanktuloj, sakramentoj, biblio kaj religiaj dogmoj.

Per ĉi tiu punkodo kristana dogmatismo estas gardata kaj ĉiu kritiko de religio kaj esprimoj de libera penso estas punataj per ŝtataj tribunaloj.

Jen nur du ekzemploj de la kreda teroro en Polio:

1. 11. Marto 1926 distrikta juĝo en Radom (vojevedeco de Kielce) kondamnis s-ron Zygmunt Pakonia al ses monatoj en citadelo pro aserto, ke Kristo ne estis dio, sed homo-reformisto kaj, ke sanktulo Stanislaw Szczepanowski* estis ŝtelisto.

(Proceso n-o 2. K. 27/26.)

2. 13. Aprilo 1926 kasacia juĝo en Varsovio konfirmis la juĝdecidon de apelacia juĝo en Lublin kondamni s-ron Wincenty Macios al 2½ jaroj da punlaboro en malliberejo pro aserto, ke komunio ne estas sankta fero kaj, ke oni ne devas adori Dipatrinon.

(Proceso n-o 2. K. 567/26.)

Forgesu dion

"Preĝejoj novaj estas konstruindaj!"
Silentu, fratoj! Ne plu estu blindaj!
Al milionoj mankas pan' kaj domo,
Kaj VI malŝparas monon por fantomo
De dio nevidita, nevidebla?
Malprudentaĵo estas nekredebla!

En fremdajn landojn iras la misio,
Sed Eŭropo dubas jam pri dio!
Popoloj saĝaj pastrojn silentigas
Kaj cerbojn el la dogmoj liberigas.
Nur la dormemaj restas la viktimoj
De malraciaj, vantaĵ penskultimoj!

Ĉu ankaŭ VI ankoraŭ dormi volas?
Ĉu ankaŭ VIN la dua mond' konsolas,
Pri kiu pastroj ĉiam rakontadas? —
La vojon de l' progres' vi barikadas,
Se vi subtenas tian eklezion! —
Vekiĝu, fratoj, kaj forgesu dion!
Alfred Rehtz, Hamburg

El gazeto "Queen Silver"

Ĉu vi estas persono, kiu timas permesi aliajn scii kiel vi pensas? Se jes, vi estas sklavo. Ĉu vi estas unu el tiuj, kiuj kaŝas siajn opiniojn pro timo kion aliaj eble pensos aŭ diros? Se jes, vi estas malkuraĝulo. Ĉu vi estas persono, kiu publike konfesas kredon al io, kion vi sekrete malkonfesas? Se jes, vi estas hipokritulo.

*

La kristanismo havis preskaŭ mil naŭcent jarojn por provi sian "filozofion". Kian rezulton ni havas? La plej multajn atendantojn ekster pan-butikoj, la plej potencajn militŝipojn, la plej grandajn militojn kaj la plej grandan nombron da politikaj trompuloj iam konata. Nj provu ion alian.

*) Stanislaw Szczepanowski estis episkopo de Krakovo. Pro perfido kontraŭ la regno li estis ekzekutita laŭ ordono de reĝo Boleslaw Smiaty kaj poste kanonizita de papo.

Se via menso estas libera je superstiĉo, estas via devo liberigi la cerbon de ĉiu alia de la katenoj de nescio. Estu propagandanto.

*

Tiu, kiu venenas la cerbojn de infanoj faras pli malbone ol tiu, kiu venenas iliajn korpojn.

*

Gvidantoj de sufraĝejoj diradis, "Viroj fuŝis la regadon de la mondo; donu al la virinoj okazon".

Mi diras, ke kaj viroj kaj virinoj fuŝis la regadon, edukadon, kaj religion, donu okazon al la infanoj.

*

Unu klaso de homoj uzas siajn cerbojn por sia persona gajno, la alia klaso uzas sian inteligenton por la bono de la homaro. Unu klaso penas sklavigi la homan rason; la alia penas liberigi la korpojn kaj mensojn de homoj el ĉia formo de sklaveco.

*

Virino iam diris, aŭdinte mian mallongan paroladon pri la eduko de infanoj: "Mi pensas ke estas granda insulto, ke infano venas tien ĉi kaj diras al ni plenkreskuloj kiel eduki niajn infanojn."

Ŝi devus esti dankema, ke mi ne parolis pri "Kiel eduki la gepatrojn".

*

La frazo "Religio de Naturo" estas fakte senhonta falsdiro. Religio rilatas al fido; specife al fido bazata sur revelacio. Naturo neniel rilatas al fido, sed traktas ekskluzive faktojn. Ankaŭ ĝi ne koncernas iun revelacion.

*

Sciu:—

Por postvivi ĉiu vivanta speco devas konformiĝi al sia ĉirkaŭaĵo. Kiam la ĉirkaŭaĵo ŝanĝiĝas, ĝi ankaŭ devas ŝanĝi siajn kutimojn tiamaniere, por ke ĝi profitu je la ŝanĝitaj kondiĉoj de sia vivo. Malsukceso en tio kaŭzas malaperon de la speco.

La homo renkontas multajn novajn kondiĉojn en la vivo nuntempe. Faktoroj nekonataj antaŭ cent jaroj nun ludas gravan rolon en lia vivo. Aŭ la homo devas utiligi por si ĉiujn ĉi tiujn novajn faktorojn de ĉirkaŭaĵo, aŭ cedi lokon al ĉiu alia formo de vivo.

*

Ĉiu civilizacio, kiu estis bazita sur sklavigo de korpoj kaj mensoj de la homoj, pereis. Nur liberaj homoj povas postvivi, ĉar nur ili havas sufiĉe da inteligenteco por progresigi la interesojn de la homaro. Evoluado detruas la malsuperajn tipojn, korpe kaj mense netaŭgaj.

*

Se vi nenion faras por helpi plibonigi la mondon, vi helpas plimalbonigi ĝin. Se vi nenion faras por renversi tiranrecon, vi helpas subteni ĝin.

Se vi ne batalas por liberigo, vi helpas sklavigi viajn amikojn.

Se vi ne estas propagandanto por la vero, vi subtenas malveron.

Almenaŭ miliono da jaroj pasis inter Simio kaj Bryan. Nuntempaj pruvoj estas, ke unu generacio sufiĉas por renversi la procedon.

*

Korpa forto estis grava por la homoj kiuj loĝis en kaverno; ni nun vivas en epoko de cerba forto. La pensuloj regos la mondon.

*

Per scienco, ne per kredo, la homa raso atingos ĝian plej altan disvolviĝon. Per helpo de scienco homo liberigos sian korpon de pena laboro kaj sian cerbon de superstiĉo.

*

Kiam iu preĝas, li vetas kun dio. Aŭ li ricevas kion li petas aŭ li ne ricevas. Kiam li maŝanas, kaj preĝas al dio ke li kuracu lin kaj lasu lin for de la ĉielo, li aŭ resaniĝas aŭ li mortas. Se li resaniĝas li diras al ĉiu, ke dio lin kuracis. Se li mortas, li diras tute nenion.

*

Pro sia heredita kapablo, geniulo povas fariĝi mastro de sia ĉirkaŭaĵo. La plejmulto da homoj ĉiam estos sklavoj de sia ĉirkaŭaĵo.

*

Neniu povas manĝi por vi vian nutraĵon; ankaŭ neniu alia povas fari por vi vian pensadon.

*

Pripensu nur kion faras la formiko kun siaj etaj cerboĉeloj; nun klarigu kiel estas ke la homo kun sia granda cerbo faris tion malmulte.

*

Nacio el pensuloj ne povus esti ekspluatata de pastroj aŭ politikistoj. Pro tio, ĉiu rimedo estas uzata por malebligi, ke homoj pensu.

*

Milonoj nun vivantaj ne scias ke ili jam estas mortaj.

*

Iuj laboras; aliaj laborigas la labor-emulojn.

*

Estas amuze vidi politikiston voĉdoni por leĝo celanta malpermesi azianojn eniri Usonon. La sama politikisto klinas sian kapon en adoro antaŭ hebrea aziano, kiu estus barita el Usono, laŭ la nunaj leĝoj pri enmigro. Kristanoj forgesas ke ilia religio estas tiom azia importaĵo kiom estas japanaj laboristoj.

*

Vi ne povas argumenti kun homo kies cerbo rustiĝis.

*

Infano sen cerbo naskiĝis antaŭ ne-longe en Nov-Jorko. Ĉu fine, la perfekta kristana tipo evoluis! William Jennings Bryan, kiu neas, ke li eble devenis de inteligenta simio, salutos tiun scerban infanon kiel fraton, kreitan laŭ la portreto de dio.

Bibliografio de internacia liberpensula gazetaro

(Daŭrigo. Vidu ankaŭ n-ojn 1, 3, 5, [1925], 1 [1926])

Aŭstrio

Korrespondenzblatt der "Internationale Proletarischer Freidenker" (Korespondadogazeto de la Internacio de proletariaj liberpensuloj). Dumonata. Germanlingva. Fondita 1926. Adreso: Wien I, Wipplingerstrasse 8 III, Tür 330.

Germanio

Freies Denken (Libera Pensado), Gazeto de la proletaria liberpensula junularo Monata. Germanlingva. Fondita 1926. Adreso: Proletarische Freidenkerjugend Kanzlerstrasse 27, Leipzig-Lindenau.

Sonne (Suno), Monista Junularmovado. Fondita 1921. Monata. Germanlingva. Eldonejo: Max Seligmann, Hamburg 3, Hütten 92.

Der Sozialistische Freidenker (La Socialista Liberpensulo). Gazeto de la Ligo de Socialistaj Liberpensuloj. Fondita 1926. Germanlingva. Monata. Adreso: Rudolf Beyer, Leipzig S 3, Eisenstrasse 85.

Holando

Het Veldvioltje. Blad voor de Jeugd. Fondita 1926. Monata. Holandlingva. Adreso: H. N. Luigies & Zonen, Lange Torenstraat 22-26, Rotterdam.

Libroj ricevitaj

Prof. D-ro Beran, *Giordano Bruno*. 1926. 24 paĝoj. Germanlingve. 15,5×23 cm. Prezo 50 groŝoj. Eldonejo: Freidenker-verlag, Wien I, Wipplingerstrasse 8.

"Leerboekje voor Esperanto" (Lernolibreto) verkita de nia antverpena ligano s-ro Frans Schoofs, Kleine Hondstr. 11 Antwerpen. Enhavas gramatikon, naŭ lecionojn kaj vortareton. Estas bona libreto kaj trafa por flandroj kaj holandanoj. Prezo mal-kara b. fr. 0.50.

Kantaro esperanta kompilita de Montague C. Butler, London. La plej ampleksa kantlibro en Esperanto. Enhavas 358 kantojn. Jen Esperantistaj, anglaj irlandaj, kimraj, skotaj, modernaj solkantoj, humoraj, operaj kaj aliaj. Sen muziknotoj. Eldonis British Esperanto Association, 17 Hart Street, London W. C. 1. Prezo 1 ŝilingo kaj 6 pencoj (1½ germ. markoj).

Kun aŭ sen Dio? Prediko en socialista lumado. Polemiko inter kapucena patro Columban kaj prof. Hartwig. Germanlingva. 96 paĝoj Oktavo. Prezo gm. 1.—. Eldonejo: Rudolf Cerny, Wien XVI/2, Liebhartdgasse 46.

Antaŭ la milito la pastraro el taktikaj kaŭzoj sendis liberalajn pastrojn en la liberpensajn publikajn kunvenojn. Post la revolucio oni neniam vidas reprezentanton de la eklezio en liberpensaj kunveno; ili ne kuraĝis defendi la kredon. Pro tio ni devas ŝati la kapucenan

pastron Columban ke li sekvis al la voko de la Ligo de la Proletariaj Liberpensuloj en Reinlando kaj Vestfalia diskuti en kelkaj tagoj kun la prezidanto de la Internacio de Proletarioj Liberpensuloj. La libro enhavas la paroladojn de ambaŭ oratoroj. La respondoj de Hartwig je la babilado de Columban estas tre interesaj. Kiu iam aŭdis Hartwig certe estas entuzismigita de la trafa oratoro kaj havigos sin la libro. Germanlingvanoj envicigu la libron en via biblioteko; per tio vi havigas vin grandan ĝuon. La libro estas ankaŭ havebla ĉe nia sekretario.

Nova gazeto

Internacio Radio-Revuo. Organo de la Internacia Radio-Asocio. N-o 1—2. 1. jaro. Jan.—Febr. 1926. 32 paĝoj. Prezo: Francio fr. 1.—, aliaj landoj: dol. —.05. Eldonejo: Etienne Chiron, 40 rue de Seine, Paris. Laŭ enhavo kaj ilustraĵoj ĉi gazeto nur estas rekomendinda. La unua kajero enhavas i. a. la komencon de interesa artikolo "Paŝo post paŝo" en kiu la verkisto skizas la ĝeneralajn principojn de Radio.

Internacia bibliografio de liberpensa literaturo

La ĉefa celo de nia ligo estas fari praktikajn servojn al la Libera Penso. Nia bibliografio de liberpensaj gazetoj trovis grandan intereson inter liberpensaj rondoj; kelkaj gazetoj publikigis ĝin kun bildo el n-o 1 de "Liberpensulo". El tio ni vidas, ke ni estas sur la ĝusta vojo. Post kiam mi zorgeme registris la liberpensajn gazetojn mi intencas eldoni "Internacian Bibliografion de Liberpensa Literaturo", ĉar ĝis nun mankis tia grava verko. La bibliografio aperos ordigata sisteme laŭ enhavo. En la bibliografiaj notoj estu: nomo de la verkisto, titolo (en nacia lingvo kaj germane, angle, france kaj en Esperanto), jaro de la apero, nombro de la paĝoj, formato en cm, prezo kaj preciza adreso de la eldonejo. La bibliografio aperu plej-eble kompleta; pro tio mi ankaŭ publikigos verkojn cenzuritaĵojn kaj elĉerpitaĵojn.

Al ĉiuj sekretarioj, redaktoroj, oratoroj kaj bibliotekistoj en la liberpensaj grupoj estos donata per kreo de ĉi-bibliografio grava informiga verko.

El ĉiu lando mi serĉas unu kunlaboranton. Kiu estas preta kunlabori? Skribu tuj al la sekretario.

K. H.

Redakta korespondado

R. Leliva. Via artikolo "Idealo de Libereco", tre interesa bonstila, pro malgrandeco de nia gazeto ne povas esti presota.

A. Korovkin. La kolekto de liberpensulaj gazetoj enhavas ĉirkaŭ 35 gazetojn en diversaj lingvoj. Esperantlingve nur ekzistas nia "Liberpensulo".

F. H. Aerts. Via artikolo ne neas, sed konfirmas la dirojn de Rik; vi nur polemikas pri socialismo, ne liberpensulo. Nia loko estas limigita.

Landreprezentantoj

Anglio: R. Wood, 130, Elthorne Road, London N 19.
 Aŭstrio: E. Hübner, p. Adr. "Freie Weltanschauung" (Max Tonner), Salzburg, Fürstenweg 24.
 Belgio: Jan Jacobs, Boomschen Steenweg 444, Antwerpen.
 Blankrusio: Dim. Snejko, poŝtkesto 33, Minsk.
 Ĉekoslovakio: S-ro Theodor Kilian, Jiráskova 317, Dolni Kounice.
 Ĉinio: Pandišo, N.Y.M.S., Lunghwa, Shanghai.
 Francio: Emil Gasse, 15 place Gambetta, Le Havre
 Germanio: vidu Estraro (unua paĝo)
 Hungario: S-ro Hugai Ferenc, Gyöngyös.
 Japanio: Joshi H. Ishiguro, Koojimachi P. O. Box 1, Tokio.
 Jugoslavio: S-ro Paskal Bogdanoviĉ, Komixa-Vis.
 Nederlando: vidu Estraro (unua paĝo).
 Polio: Jan Zawada, ul. Kröla Lesczerynskigo 36 m. 2, Lublin.
 Rusio: Dunajev, Leningrad, Gubkom Esperantistov, Smolnijprospekt 15, kv. 11.
 Skotlando: Thomas Crawford, Kelvinhaugstr. 24, Glasgow.
 Svedio: Einar Adamson, Göteborg, Box 73.
 Ukrainio: V. Kolĉinski, Kremenĉug.
 Usono: S-ro Karl Fröding, 221, 7 th. st., Rockford, Ill.
 La landreprezentantoj prizorgos la aferojn en sia lando. Ili estas ankaŭ rajtigataj alpreni kotizojn.

NOVAJ TEMPOJ

Internacia pedagogia revuo
 por la nova lernejo

Oficiala organo de TAGE
 Tutmonda Asocio de Geinstruistoj Esperantistoj

Specimeno kostas 0.25 mk. g.

Mendu ĉe:

**M. Goldberg, Klemmstr. 14 p.,
 Leipzig - Connewitz (Germanio).**

GAZETO "QUEEN SILVER"

Kiu scias anglan lingvon devas vidi specimenon de supra gazeto, eldonata de 15 jara knabino, unu el plej interesaj kaj instruaj liberpensaj gazetoj.

Sendu 1/4 Dolaro por specimeno al:
**QUEEN SILVER, R 4, BOX 567,
 INGLEWOOD, KALIFORNIO.**

Germanoj mendu ĉe:

**KURT HUBRICHT, MARIANNEN-
 STRASSE 22, LEIPZIG-NEUSTADT.**

ANONCETOJ

Ĉiu membro rajtas unufoje ĉiujare al trilinea anonceto.

Dr. Erich Tschirn, Friedrich-Karl-Str. 10, Stettin, serĉas en Julio migrad-akompananton por franclanda vojaĝo. Mi parolas germane, france kaj esperante.

Il. Savvin, Goszavody im. Iljiĉa, *Sartana* (Donbass), Sovet-Unio, deziras korespondi.

Grupo de Esperantistoj de gubernia komitato deziras korespondi kun kamaradoj de ĉiu lando. Adreso: Sovet-Unio, Penza, Gubkom Esperantistov.

Antoni Zbikowski, poŝtkesto 152, Lublin (Polio), deziras koresp. k. ĉ. landoj pri leĝdonaĵo koncernanta al libereco de la konscienco kaj de la konfesio.

August Grieger, Gladbeck i.W. (Germanio), Horsterstrasse 196, deziras korespondi letere aŭ bildkarte kun ĉiuj landoj. Mi certe respondos.

J. H. Aerts, Werbrouckstr. 39, Antwerpen (Belgio), deziras koresp. kun anglaj, usonaj, francaj ktp. samideanoj.

AVIZO

Provizore sendu *manuskriptojn* al nia sekretario en Leipzig. S-ino T. Sujadinova por tempo estos for el Anglio.

Ni esperas, ke ĉe la

VI. SAT-KONGRESO

estos faka kunveno por liberpensaj Esperantistoj. K-do *E. E. Yelland* reprezentos nian Internacion de la Liberpensuloj.

Ĉiu liberpensula organizaĵo kaj ĉiu liberpensulo, uzu la servojn de nia "Internacia Ligo de Liberpensuloj".

Ĉiujn liberpensajn gazetojn mendu ĉe ni. Tiamaniere vi ŝparas monon por poŝtelspezoj kaj vi subtenas nian movadon.

Mendu la "Kolekton de liberpensaj gazetoj"

ĉirkaŭ 35 diversaj gazetoj.

Havebla ĉe la Ligo. Prezo: Por Germanio kaj Aŭstrio gm. 4.—, aliaj landoj gm. 5.— Poŝtelspezoj ne estas kalkulataj

Forigu nian debeton

ĉe la presisto per tuja alsendo de via kotizo. Germanoj uzu la enmetitan poŝtĉekan formularon.

Membroj pagintaj la kotizon por 1926 trovas ĉi tie glumarkon kiel kvitancon. Gluu ĝin en la membrokarton.

XVIII. Universala Kongreso en Edinburgo

Ni aranĝis kun kongresa komitato fakan kunvenon de liberpensuloj kiu okazos merkredon, 4. Aŭgusto je 4³⁰ posttagmeze. Ĉiu liberpensulo estas petata ĉeesti.

Kiu volas esti rapide kaj objektivite informata pri la esperantista movado ĝenerale kaj aparte pri la movado en laboristaj rondoj, tiu abonu la semajnan ĵurnalon

"SENNACIULO"

Oficiala organo de
**SENNACIECA ASOCIO
 TUTMONDA**

Provekezemplero estas sendota senpage. Detalajn informojn pri SAT oni povas ricevi skribante al la
 Asocia Sidejo

23, rue Boyer, Paris XX,
 aŭ al la Administrejo
Colmstr. 1^{III}, Leipzig O 27.

LEGINDAJ GAZETOJ!

Aŭstrio

"Freie Weltanschauung", Monatsschrift zur Förderung der proletarischen Kulturbewegung, Organ des Landesvereins der Freidenker in Salzburg. Redakteur: Max Tonner, Fürstenweg 24, Salzburg. Jahresbezugspreis für Österreich: 1 S 60 g, für Deutschland Mk. 1.20. Bestellungen nimmt entgegen: A. Hörr, Schallmoser Hauptstrasse 31, Salzburg, Österreich.

Ĉekoslovakio

"Freier Gedanke", Organ des Bundes proletarischer Freidenker in der Tschechoslovakischen Republik, Bodenbach, Lessingstrasse 931. Verantwortlicher Redakteur: Rudolf Lebenhart. Erscheint vierzehntägig. Auflage 6300. Beilagen: "Die freie Frau", "Zum Licht" und "Kulturwille". Jahresbezugspreis Mk. 3.50.